

АНОТАЦІЯ ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СИНТЕЗ ВИСОКОМОЛЕКУЛЯРНИХ СПОЛУК»

1. **Галузь знань:** 01 Освіта/Педагогіка
2. **Спеціальність:** 014.06 Середня освіта (Хімія)
3. **Освітня програма** (освітньо-професійна): Середня освіта (Хімія та Біологія)
4. **Рівень вищої освіти:** перший (бакалаврський)
5. **Назва дисципліни:** Синтез високомолекулярних сполук
6. **Викладачі:** Терещенко Оксана Василівна – кандидат хімічних наук, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання.
7. **Статус дисципліни:** варіативна.
8. **Курс, семестр:** III курс, 5 і 6 семестри.
9. **Кількість кредитів:** 7. Модулів – 2. Всього 210 академічних годин; лекцій 20 годин, лабораторних занять 52 години, консультацій 33, самостійної роботи 105 годин:
5 семестр, Синтез високомолекулярних сполук - I (СВМС-I) — 4 кредити: два змістовних модулі, що включають лабораторні роботи, щотижневі письмові індивідуальні завдання, письмові контрольні роботи; + **диф. залік**.
6 семестр, Синтез високомолекулярних сполук - II (СВМС-II) — 3 кредити: один змістовний модуль, що включає лабораторні роботи, щотижневі письмові індивідуальні завдання, письмові контрольні роботи; + **екзамен**.
10. **Попередні умови для вивчення дисципліни:** Базою для вивчення курсу «Синтез високомолекулярних сполук» є дисципліни, що вивчалися на I та II курсах, такі як «Загальна хімія», «Органічна хімія», «Математика», «Фізика». Дисципліна є варіативною загальнохімічною та надає студенту підґрунтя для наукового аналізу проблеми в його професійній області, що дозволить підготувати студента до участі в дослідженнях хімічних процесів, що проводяться в лабораторних умовах, виявленню загальних закономірностей їх протікання і можливості управління ними.
11. **Опис дисципліни (мета, завдання, результати, зміст і структура, форми контролю):**
Мета викладання дисципліни: придбання знань про механізми реакцій і методах синтезу з мономерів основних представників промислових полімерів, практичному застосуванні високомолекулярних сполук. Ці знання необхідні сучасному хіміку незалежно від його спеціальності. Програма курсу спрямована на формування у майбутніх вчителів навичок самостійної роботи з лабораторного синтезу полімерів, їх очищення, ідентифікації. Вивчення особливостей добування високомолекулярних сполук, їх методів очищення, хімічної ідентифікації, основних лабораторних та промислових методів отримання полімерів різними способами
Основне завдання вивчення дисципліни: освоєння основних методів синтезу високомолекулярних сполук: поліконденсація, полімеризація, сополімеризація, механізмів стереоспецифічні полімеризації, отримання уявлень про тандемний каталіз, властивості і застосуванні полімерів. Вивчення цього курсу надасть студентам можливість навчитися самостійно проводити синтези, самостійно їх розробляти, правильно користуватися лабораторним обладнанням, посудом та реактивами.
Завдання вивчення дисципліни: дисципліна «Синтез високомолекулярних сполук» забезпечує набуття здобувачами вищої освіти професійних компетентностей. Засвоївши програму навчальної дисципліни за відповідними напрямками підготовки студенти зможуть вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог до професійної діяльності та мають здобути компетентності з хімії:
  1. готовність застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу при виконанні хімічних досліджень та проведення експериментів;
  2. здатність поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення складу та основних властивостей хімічних речовин;
  3. обґрунтування і розробка сучасних безпечних хімічних технологій (в галузі діяльності);

4. участь у проведенні та визначення складу та властивостей простих та складних речовин;
5. розробка методів та проведення лабораторних досліджень;
6. володіння актуальними питаннями в області органічного та неорганічного синтезу для конкретної галузі господарської, економічної та науково-дослідної діяльності з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також досягнень науково-технічного прогресу; вміння формування теоретичних знань та практичних навичок у майбутніх фахівців.
7. інтегральна: здатність розв'язувати типові та складні задачі та практичні проблеми у професійній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів загальної та неорганічної хімії; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії.

Результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми після вивчення навчального курсу за вибором «Синтез високомолекулярних сполук» студенти повинні **знати**:

- актуальні проблеми сучасної теоретичної і експериментальної хімії;
- особливості способів виділення органічних речовин;
- сучасний стан науки в області органічної хімії;
- сучасний стан експериментальних методів в області органічної хімії;
- методологію проведення синтезу і дослідження в області органічної хімії;
- теоретичні основи новітніх методів синтезу та дослідження органічних речовин;
- механізми осушування та методи сушки речовини;
- методи очищення органічних речовин,
- правила експлуатації сучасного дослідницького устаткування і приладів;
- основні методи отримання органічних речовин різних класів;
- сучасні уявлення та концепції будови органічних сполук, основні типи механізмів хімічних реакцій;
- зв'язок електронної та просторової будови органічних сполук з їх реакційною здатністю і фізико-хімічними властивостями.

вміти:

- складати теоретичні і практичні матеріальні баланси синтезів;
- працювати на різних контрольно-вимірювальних приладах;
- користуватися необхідними реактивами, посудом, апаратурою.
- планувати стратегію рішення поставлених завдань, скласти план синтезу органічної сполуки, що відноситься до будь-якого класу (чи поліфункціональної), має будову досить високої міри складності;
- приймати нестандартні рішення;
- вільно і свідомо вміти використовувати методи та прийоми тонкого органічного синтезу при плануванні та проведенні синтетичного експерименту;
- проводити ре-синтези та вміти адаптувати методики синтезу до конкретних умов проведення синтезу та наявності реактивів.

Зміст і структура: програма дисципліни складається з 2 модулів: Модуль №1 Методи очищення та виділення хімічних речовин, модуль №2 Методи синтезу високомолекулярних сполук.

Модуль I Методи очищення та виділення хімічних речовин

Змістовний модуль 1. Основні методи виділення, висушування та очищення органічних речовин.

Тема 1.1 Загальні аспекти теорії органічного синтезу. Основні методи виділення органічних речовин. Основи організації та проведення хімічного експерименту під час синтезу, виділення із сумішей, відокремлення та концентрування з об'єктів доквілля, очищення зразків органічних і природних речовин.

Тема 1.2 Методи виділення органічних речовин. Фільтрування. Фільтруючі матеріали, правила їх використання. Особливості фільтрування при нагріванні. Способи фільтрування (при звичайному тиску, під вакуумом та ін.).

Тема 1.3 Особливості висушування органічних речовин (зневоднення органічних рідин), правила застосування найбільш поширених твердих осушувачів для висушування органічних сполук. Способи висушування твердих речовин. Особливості сушки кристалогідратів.

Тема 1.4 Методи очистки органічних речовин. Класифікація основних методів виділення та очистки речовин за рівноважними системами: а) розчин-тверде тіло (методи перекристалізації, йонного обміну, хімічні методи); б) конденсована фаза (розчин або тверді речовини)-пара (методи дистиляції, возгонка); в) розчин-розчин (екстракційні методи). Кристалізація.

Модуль II Методи синтезу високомолекулярних сполук.

Змістовний модуль 1. Представники високомолекулярних сполук, які одержують за механізмом ланцюгової полімеризації

Тема. 2.1 Представники високомолекулярних сполук, які одержують за механізмом ланцюгової полімеризації: радикальна, катіонна, аніонна, йонно-координаційна полімеризація. Механізми реакцій отримання високомолекулярних сполук на основі мономерів. Мономери ланцюгової і ступінчастою полімеризації. Механізми ланцюгової (радикальний, іонний) і ступінчастої (поліприєднання, поликонденсація) полімеризації, способи їх здійснення.

Тема. 2.2 Радикальна і йонна сополімеризація. Ланцюгова сополімеризація. Кількісна теорія сополімеризації. Склад сополімеру і відносні активності мономерів. мікроструктура сополімеру. Багатокомпонентна сополімеризація.

Тема 2. 3 Високомолекулярні сполуки з ненасичених аліфатичних вуглеводнів і їх похідних. Отримання поліетилену полімеризацією при високому, низькому і середньому тиску. Лінійний поліетилен низької щільності. Залежність структури, властивостей і застосування поліетилену від механізму полімеризації.

Тема 2.4 Синтетичні каучуки на основі дієнових мономерів. Механізм стереоспецифічної полімеризації дієнів. Стереорегулярний 1,4-цис-поліізопрен. Стереорегулярний 1,4-цис-полібутадієн. Полібутадієн з високим вмістом ланок.

Тема 2. 5 Високомолекулярні сполуки з ненасичених ароматичних вуглеводнів. Отримання полістиролу радикальною полімеризацією в блоці, суспензії, емульсії. Термічна полімеризація стирулу. залежність властивостей полістиролу від способу його отримання. Пінополістирол.

Тема 2.6 Високомолекулярні сполуки з галогенопохідних ненасичених вуглеводнів. Отримання полімерів радикальною гомо- і сополімеризацією хлоропохідних ненасичених вуглеводнів. вінілхлорид, вініліденхлоридом. Отримання полімерів радикальною гомо- і сополімеризацією фторпохідні вуглеводнів. Політетрафторетилен.

Змістовний модуль 2. Представники високомолекулярних сполук, які одержують за механізмом ступінчастою полімеризації

Тема 2.2.1 Міграційна полімеризація. Поліуретани. Вихідні сполуки для синтезу поліуретанів. Особливості міграційної полімеризації.

Тема 2.2.2 Епоксидні високомолекулярні сполуки. Вихідні сполуки і методи синтезу епоксидних полімерів. Затвердіння епоксидних олігомерів

Тема 2.2.3 Фенолформальдегідні високомолекулярні сполуки. Вихідні мономерні для синтезу фенолформальдегідних полімерів і їх функціональність. Фенолформальдегідні олігомери. Термопластичні олігомери новолачного типу.

Тема 2.2.4 Поліаміди. Вихідні мономерні і методи отримання лінійних поліамідів полімеризацією лактамов амінокислот, гетерополіконденсацією діамінов з дікарбонowymi кислотами і їх діхлорангідридами, гомополіконденсацією амінокислот.

Тема 2.2.5 Елементорганічних високомолекулярні сполуки. Класифікація елементорганічних полімерів. Елементорганічні полімери з неорганічними ланцюгами макромолекул. Особливості синтезу поліорганосилоксанів.

12. Система оцінювання курсу:

1. Поточний тематичний контроль

- перед лабораторною роботою – це контроль рівня теоретичної підготовки студента до проведення дослідів у формі письмової відповіді чи розв'язку задачі за 3-5 хвилин (письмовий контроль);

- після виконання лабораторної роботи – це оцінювання рівня виконання експерименту (практичний контроль).

2. Проміжний блочний контроль – це контроль за виконанням індивідуальних завдань з розв'язування задач або тестів (письмовий тестовий або усний тестовий контроль).

3. Підсумковий блочний контроль – це здача модулів у формі колоквиуму (усний контроль) чи розв'язування задач або тестів (письмовий контроль).

4. Підсумковий контроль. З дисципліни «Синтез високомолекулярних сполук» передбачена у **5 семестрі** така форма семестрового контролю, як **диф.залік**, який проводиться в останній тиждень семестру. Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів: – поточного контролю та самостійної роботи. *Кінцевий результат* обчислюється як сумарний бал за всі модулі (діє система накопичення балів). Диф. залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за кредитно-трансферною накопичувальною системою (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінки за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно), за шкалою ЄКТС – підсумки семестрового контролю заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів (FX,F в ЄКТС) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

У **6 семестрі** така форма семестрового контролю, як **екзамен**, який проводиться згідно розкладу екзаменаційної сесії. Підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума балів за результатами поточного контролю та самостійної роботи (60 балів) та екзаменаційної оцінки (40 балів) і виставляється за шкалою ЄКТС та національною шкалою оцінювання для студентів денної форми навчання. Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за кредитно-трансферною накопичувальною системою (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінки за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно), за шкалою ЄКТС – підсумки семестрового контролю заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів (FX, F в ЄКТС) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

13. Форми організації контролю знань. Оцінювання проводиться за видами навчальної діяльності: ЛК – лекційний контроль з теоретичного лекційного матеріалу; К – колоквиум з теоретичного лекційного матеріалу; СРТ – опанування та захист самостійно вивченого теоретичного матеріалу; РРЗ (ДЗ) – виконання розрахункових робіт та індивідуальних домашніх завдань, ПЗ – підготовка до занять та опанування практичних навичок; МКР – модульна контрольна робота; СБ – середній бал за лабораторні заняття; ІДЗ – виконання і захист індивідуальних завдань.

14. Навчально-методичне забезпечення.

- Навчальна та робоча навчальна програма;
- Підручники;
- Довідники з її хімії;
- Навчальні посібники до самостійної роботи; методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт (тверді і електронні копії);
- Збірники задач;
- Електронні конспекти лекцій;
- Варіанти індивідуальних завдань для поточного контролю знань;
- Завдання для ректорських і модульних контрольних робіт;
- Екзаменаційні білети.

15. Мова викладання: українська.

16. Список рекомендованої літератури:

Основна література:

1. Алексеев В.В. Практикум з органічного синтезу. – Київ: Вища школа. – 1970. – 288 с.
  2. Васильева Н.В. Теоретическое введение в органический синтез. – М.: Просвещение. – 1976.
  3. Васильева Н.В., Смолина Т.В., Тимофеева В.К. и др. Органический синтез. – М.: Просвещение. – 1986. – 386 с.
  4. Воскресенский А.И. Техника лабораторных работ. – М.: Химия. – 1973. – 718 с.
  5. Гитис С.С., Глаз А.И., Иванов А.В. Практикум по органической химии (органический синтез). – М.: Высшая школа. – 1991. – 304 с.
  6. Днепровский А.С., Темникова Т.И. Теоретические основы органической химии. – Л.: Химия. – 1979. – 520 с.
  7. Карякин Ю.В., Ангелов И.И. Чистые химические вещества. – М.: Химия. – 1974. – 408 с.
  8. Ластухін Ю.О., Воронов С.А. Органічна хімія. – Львів: Центр Європи. – 2009. – 868 с.
  9. Матье Ж., Панико Р. Курс теоретических основ органической химии. – М.: Мир. – 1975. – 556 с.
  10. Общий практикум по органической химии. – М.: Мир. – 1965. – 680 с.
  11. Речицький О. Н., Решнова С.Ф. Органічна хімія. – Херсон : ХДУ, 2014. – т. 1. – 438 с. – т. 2. – 442 с. – т. 3. – 274 с.
  12. Речицький О. Н., Кот С.Ю. Методичні рекомендації до лабораторного практикуму та індивідуальні завдання з методів синтезу неорганічних та органічних сполук. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2016. – 167 с.
  13. Сайкс П. Механизмы реакций в органической химии. – М.: Химия. – 1991. – 448 с.
- М.: Академия, 2003. - 368 с.
14. Платэ, Н.А. Основы химии и технологии мономеров / Н.А. Платэ, Е.В. Сливинский. - М.: Наука, 2002. - 696 с.
  15. Уайт, Дж.Л. Полиэтилен, полипропилен и другие полиолефины / Дж.Л. Уайт, Д.Д. Чой. - СПб.: Профессия, 2006. - 256 с.
  16. Шишонок, М.В. Высокомолекулярные соединения: учебное пособие / М.В. Шишонок. - Минск: Вышэйшая школа, 2012. - 535 с.

Додаткова література:

1. Гоноровский И.П., Назаренко Ю.П., Некряч В.Ф. Краткий справочник химика. – К.: Наукова думка. – 1974. – 992 с.
2. Абдель-Бари, Е.М. Полимерные пленки / Е.М. Абдель-Бари. - СПб.: Профессия, 2005. - 352 с.
1. Коршак, В.В. Технология пластических масс / В.В. Коршак. - М.: Химия, 1985. – 536 с.
2. Крыжановский, В.К. Технические свойства полимерных материалов / В.К. Крыжановский, В.В. Бурлов, А.Д. Панаматченко, Ю.В. Крыжановский. - СПб.: Профессия, 2005. - 248 с.
3. Николаев, А.Ф. Технология полимерных материалов / А.Ф. Николаев, В.К. Крыжановский, В.В. Бурлов и др. СПб.: Профессия, 2008. 544 с.

Інформаційні ресурси:

- Нормативна база;
- Джерела Інтернет;
- Бібліотеки.